

Варна 2019

Месечен бюлетин на Община Варна
бр. 3, август 2011 г.

Темата: Европейски столици на културата през 2012

Този брой е посветен на двете Европейски столици на културата през 2012 г. Предлагаме ви два твърде различни погледа към подготовката на португалския град Гимараеш и словенския град Марибор.

[Първата публикация](#), с автор Чарли Уайдлър, поместена във в. Нью Йорк Таймс от 22 юли т.г., е своеобразна увлекателна разходка из стария престолен град Гимараеш, където преди близо 900 години е началото на Португалското кралство.

[Втората статия](#) от програмния директор на Марибор 2012 Митя Кандер е с по-философски характер. В нея авторът прави интересни обобщения за значението на културата в съвременния свят. Словенските организатори активно търсят новата идентичност на Марибор. Многобройните инициативи целят да превърнат Марибор в привлекателно място за творчество и срещи на различни култури.

GUIMARÃES 2012
CAPITAL EUROPEIA DA CULTURA

Изкуствата се вкореняват в „града – люлка“ на Португалия

Чарли Уайдлър

Фото: Жоао Пина за The New York Times
Лятно безгрижие на Praça da Oliveira

Земната атмосфера на Гимараеш, Португалия, проличава с особена сила по време на неотдавнашно посещение в DOS Caquinhos Adega, малък семеен ресторант в центъра на града. Непретенциозното обслужване, съпроводено с топлата, откритата интонация за този район на Северна Португалия, е неизменна част от менюто с телешки котлет или задушено шкембе. Собственичката Аугуста Рибейро, добре закръглена, но с остър език, облечена в традиционна дълга рокля, не пести подигравките си към клиентите, отказали вино, а веднъж ми казаха, че нарекла един мъж, поискал горещ сос - импотентен. Когато спрях за обяд с Руи Торина, местен организатор на културния живот, не след дълго и той е обект на поредните словоизлияния заради вегетарианство му.

Заслужава си да се изтърпят обидите заради атрактивните цени, които привличат редовните посетители като г-н Торина и другия ни спътник, Маркос Барбоса. Роден в Лисабон и образован в Лондон г-н Барбоса, театрален режисьор, се премества в Гимараеш през 2008 г., когато е нает от Vila Flor, културен център, открит през 2005 г. на мястото в дворец от XVIII век. Идването му до Гимараеш е част от по-голям проект на културното обновяване, започнал преди около 20 години с цялостна реставрация на градския историческия център, който е признат от ЮНЕСКО като паметник на културата със световно значение.

По-рано през тази година, 37-годишният режисьор и неговата млада трупa представи новата постановка на "Пътят на Гагарин" от Грегъри Бърк. Сюжетът на пиесата изобразява животът на работниците в малък шотландски град. Представленията имат успех.

"Хората тук говорят много грубо", казва г-н Барбоса. "Те видяха това и в пиесата и по-специално как езикът променя начина, по който те виждат нещата." Част от предизвикателството за неговата трупa, както споделя той, е въвеждането на съвременни, авангардни решения - като новаторската хореография на живеещите в Лисабон сестри Андреса и Лижа Соарис – тя е много по-лесно приета от местните хора в сравнение с публиката в Карнеги Хол.

Именно този сблъсък на традиционните обноси и културното обновяване, заедно с историческите богатства, прави Гимараеш вълнуваща дестинация, която кулминира в избора на града за Европейската столица на културата през 2012 г. Другата интересна подробност е, че половината от неговите жители са под 30 години. Това е един от най-младите градове в Европа. Дори в условията на тежката икономическа криза в Португалия и на фона на строгите мерки за икономии, Гимараеш се преражда като притегателен център за младежта и за съвременната култура.

Сгушен в долината в планинския район Миньо, на около 30 минути североизточно от крайбрежния град Порто, Гимараеш е първата столица на процъфтяващото царство (В момента мотото на града е: "Португалия е родена тук"). И наистина, тук историята е навсякъде. Посетителите могат да прекарат нощта в 900-годишни хостели или в реставрирания замък от X век. Raço dos Duques de Bragança, на пръв поглед аскетичен дворец - местните жители ще ви кажат, че привидното му имперско готическо величие е продукт на цялостен ремонт през XX век, по време на режима на диктатора Антонио де Оливейра Салазар.

Когато се здрачи, градът оживява, привидно спокойните площади на Гимараеш изведнъж изригват в гигантски нощен живот около древните укрепления, където векове са обикаляли часовите. Откритите барове около Praça da Oliveira и Praça de Santiago се запълват с разхождащи се семейства туристи, обилно намазани с гел тийнейджъри и безгрижни бохеми. Когато площадите замират около 2 часа сутринта, останалата празнична тълпа оформя живописна върволица по тесните, калдъръмени улици и се струпва в заведенията като Cao Mamede, бар и място за различни изкуства, където се организират концерти, литературни четения и прожекции на филми, или популярни DJ представят пънк, ню уейв и електронна музика до 5 или 6 часа сутринта под светлините на кристални полилеи.

Културния център Vila Flor, се подготвя за представления на открито с пиеси от Шекспир и мащабни концерти на чуждестранни изпълнители. През ноември, центъра и голяма част от града, ще преливат от музикални изпълнения на виртуози – участниците в 20-то издание на международно признатия джаз фестивал.

"Ще има спонтанни музикални изпълнения на много обществени места", твърди г-н Торина, който се занимава с голяма част от музикалните програми за Vila Flor. Тяхната цел е "да стимулират хората да творят."

Vila Flor

Следващата година, когато започва официалната програма Европейската столица на културата, тази амбиция ще бъде на преден план. Руи Масена, 38-годишен диригент и композитор от Порто ще дирижира симфоничен оркестър от 83 музиканти, който ще изпълни 14 специално поръчани увертюри.

"Мисля, че това, което прави нещо уникално са недостатъците", споделя общителния г-н Масена. "Това, което искам, е да се научим да превърнем недостатъците на Португалия в нещо безценно."

Подобен подвиг се опитват да направят младите творчески таланти като трансформират на полуизоставените индустриални зони извън историческия център на града в места за художествено продукция. Гимараеш отдавна е най-голямото за страната средище на текстилното производство, но от началото на 90-те, евтиния внос от чужбина, доведе до западане на този бизнес и много фабрики са неизползваеми.

Една от тези сгради сега е адаптирана в Център за изкуства и архитектура. Открит през октомври, центърът е плод на въображението на архитектите, родени в Гимараеш, Рикардо Ареайс и съпругата му, Мария Луис Нейва. През 2008 г., двамата се връщат от Ню Йорк, където г-н Ареайс изучава, а по-късно преподава в Колумбийския университет специални дисциплини, свързани с отваряне на изкуствата към подобни места. Сходни примери предлага и Бруклин. Бивша мелница там е превърната в ателиета за

архитектура, библиотека, филмова зала, изложби и репетиционни пространства за театър.

"Има много хора, които отидоха и се връщат", каза г-н Ареайс, сега на 34 години. "Няма значение дали става въпрос за столица на културата или други събития, но нещо се случва, и всеки идва тук. "

Кулинарният пейзаж се променя и в някои необичайни места. От централната част на Гимараеш, на 15 минути път с кола, през променения хълм с изоставените текстилни фабрики, стигате до ресторанта *Sao Gião*. От откриването си през 2005 г., този ресторант е с репутацията на един от най-добрите в северната част на страната, специализиран в предлагането на традиционната португалска кухня. Спечелил си е славата на привлекателно място за обяд на индустриалните босове в района на Гимараеш. Панорамни прозорци предлагат гледка към гористите склонове и лозята, които осигуряват свежото бяло вино „Verde”. Менюто се състои от охладени смокини с иберийска шунка ("presunto" на португалски), сервирани в елегантни малки чинии, както и регионални ястия, като сочно печено на фурна агне, или "tripas a moda do Porto" - шкембе и бял боб яхния, които солидно те засищат.

Изтънчените португалски блюда също могат да бъдат намерени в центъра на града, включително в ресторант *Histórico*, който отвори врати преди година в изящно реновиран дворец от XVII век. В живописният двор на ресторанта, можете да дегустирате богатия избор от вина *Douro*, да послушате наживо местната фадо музика, да обядвате на *bacalhau* (треска на скара) или печени картофи. Друг важен момент е *alheira* (наденица, приготвена от яребица, пилешко и хляб), която се предполага, че е създадена от евреите по време на Инквизицията в опит да ги приемат като добре изглеждащи католици, които ядат свинско.

Атмосферата на старите покрайнини на Гимараеш може да бъде усетена в пивоварната *Martins*, където е удоволствие да се изпие чаша бира на великолепния площад *Toural*. Там от сутрин до вечер, мъжете седят около големия бар, с форма на подкова, сред множество керамични чаши бира и футболни шалове. Те с интерес проследяват на телевизионните екрани корида, похапващи сочни пържени скариди и порции типичен португалски боб и го преглъщат с 90 центова наливна бира. Тук почти нищо не се е променило, след нейното отваряне през 1951 г., в осветлението няма романтика, бирата е *Super Bock* (марка, предпочитана в северна Португалия), а разговорът е приятен, непретенциозен.

Въпреки, че новопридобитото културно перчене е основната примамка, Гимараеш е решил да приеме като равни тълпите нови посетители в града през следващата година - от жителите на отдалечените села, до международните артистични звезди, между които се очаква френския режисьор Жан-Люк Годар. Ще бъде проява на небрежност да не се насладите на провинциалното очарование на малки места, които не се перчат, като Мартинс. И след всичко, което ви казахме, добре е да знаете, че ако сте вегетарианец, ви препоръчваме да си носите салата.

Източник: [в. Ню Йорк таймс 22,07.2011 г.](#)

Из програмата на Гимараеш 2012

Културната програма е разделена на четири сезона, четири ритъма, четири импулса. Различни фантазии, цветове и звуци, аромати, светлини, пейзажи и езици. Винаги предложенията са различни, както актьорите и намеренията на тези, които участват в събитията.

Каним всички да се впуснат в едно пътешествие през четирите сезона, които обединяват спомени, изненади, хора и места, защото всеки път, всяко място има смисъл със своите собствени духовни сили, усещания, настроение, воля. Каним хората да предприемат едногодишно дълго пътуване, разделено на четири тримесечни цикъла.

Пътуване, предназначено за **срещи**, диалог, обмяна на възгледи в местата, пазещи ни от студа и от разстоянията, които ни разделят, в затъмнените зали, където въображението е осветено.

Пътуването отвежда във времето за **творчество**, експериментиране, опити, при които се рискува и прекрачват прагове, докато природата генерира нов живот и изкуство, създава нови творения.

Пътуването е в **свободното време**, когато пората празнуват, играят свободно из улиците и площадите, под светлината на Слънцето и Луната, в дългите дни, които преминават и в нощта.

Пътуването е време за **прераждане**, създаването на нов град, нови места, нови взаимоотношения и нови метафори, събиране на спомени и сеитба, която да даде добри плодове.

Културната програма на Гимараеш 2012.е разделена на четири сезона:

21 януари - 24 март - Време за срещи

25 март - 24 юни - Време за съзидание

25 юни - 15 септември - Свободно време

16 септември - 21 декември - Време за прераждане

Paço dos Duques

Източник: www.guimaraes2012.pt

Марибор 2012. Посоки на програмата

Митя Кандер
програмен директор

Митя Кандер е роден през 1974 г. в Марибор. Той учи сравнително литератураознание във Факултета за изкуства на Университета в Любляна. Работи последователно като редактор в студентско списание, литературната притурка на списание „Мариборски диалози“ и в най-престижните издателства на Словения. Съставител е на Антология на кратката словенска проза, създадена от млади автори. Публикува значителен брой студии за словенски и световната литература, участва като драматург и сценарист на документални филми.

Културата е едно от малкото неща, които ни карат да сравняваме, едно от последните места за срещи. Това се дължи на факта, че културата, в своята демократична основа еманципира различни възгледи и практики. Или с други думи: културата е възможност за пресичане през идентичността на различни светове.

Марибор и р. Драва

Европейска столица на културата (ЕСК) може да бъде само заглавие, удобен маркетингов и политически ход. Произволът на настоящата криза е създава ситуация, в която днес никой вече не търси проекти без материални измерения. ЕСК днес, повече от всякога, е призвана да реанимира обществената среда. За целта е нужно да си зададем привидно наивния въпрос: какво всъщност е в основата си историята на Европейските столици на културата? Установеното разбиране за културата съдържа две измерения: официално е призната като опора на националната идентичност, дори и при липсата на държава. Второто измерение се състои в това, че ние възприемаме културата като декорация или в най-добрия случай, като забавление. Ролята на културата днес, особено в условията на криза, трябва се преосмисли отново, да предефинира своето място в обществото.

Общото чувство на атомизиране в един свят, в който всичко е напълно свързано с всичко останало, е парадокс на глобализацията. Кризата и произтичащите финансови катаклизми сега разкриват тъмната страна на глобализацията и на Западния свят. Културата си остава едно от малкото места за оценки и едно от последните места на срещи. Това се дължи на факта, че културата, в нейната демократична основа, притежава възможност за еманципация на различни възгледи и споделяне на практики.

Икономиката, която преди ни омагьосваше, днес е загубила значението си като гарант за постоянно развитие. **Културата, в широкия смисъл на думата, може да бъде динамична сила**, която отваря нови пространства на съвместното съществуване. То не е основано на примитивния възглед за чудотворните сили на определена панацея (икономика, информация, избран народ, класа и т.н.), а на непрекъснат критически поглед към света, който същевременно е и негово постоянно пресъздаване. ЕСК трябва да се опита да възстанови обществото като общност. Ето защо, специален акцент в програмата на Марибор 2012 са така наречените уязвими групи - от деца и възрастни хора, лица с увреждания и етнически малцинства. ЕСК е една възможност, един вид творческа лаборатория, която да покаже, че културата всъщност може да бъде потенциал за развитие на бъдещето. Това не се измерва толкова само с цифри и икономически ползи, а с шанса културата да се превърне в динамична основа и енергиен източник за подобряване на социалната тъкан.

Твърде често ние приемаме **европейското измерение** като риторичен придатък. В тези бурни времена Европа се оказва много важна визия за общото съществуване на човечеството. Европейският проект има за цел съвместното съществуване на различията. Той е изстрадан във времето чрез многобройните кървави опити за изстребление и чрез по-сложните процеси на капсулиране и изключване от публичното пространство на цели народи и общности. Европа е призвана да улесни съвместното съществуване на поколенията, религиозни, етнически, естетически и други различия. Същевременно тя трябва да влага дълбоко осмислени усилия за овладяване на непознатото, било то в областта на технологиите или в изкуствата. Като част от европейското измерение, трябва да се търсят историческите и географски кръгове на идентичност, които допълнително участват в съвместното създаване на европейски контекст на Марибор и региона - Централна Европа, Алпите, славяните и Панония.

Третият определящ фактор на ЕСК се свързва със **специфичната традиция**

на градската култура. Ние трябва да се запитаме: каква е историята на Марибор и на нашите партниращи градове? Какъв е потенциалът им в бъдещето? Марибор споделя съдбата на много постиндустриални градове, които болезнено търсят нова идентичност. По някакъв начин, обаче, съдбата на Марибор е твърде специфична: в този град скъсването с идентичността започва още в края на XV век с експулсирането на силната еврейска общност. XX век предлага три радикални прехода в установените традиции. Първият от тях е след Първата световна война (1918). Тогава по-голямата част от германското население напуска Марибор. Променя се радикално националният състав на града. Вторият повратен момент е по време на германската окупация през Втората световна война (1941 – 1945). Тя води до колапс в гражданското устройство и многонационалният градски профил. И накрая, третият колапс, идва с края на комунизма (1991), когато градът губи лумпенпролетарския си вид – хедонистична летаргия, смесица от преживявания, вдъхновени от удоволствията на света, лекомислено бленуване и разпуснатост.

Самоличността на града не е абстрактна приказка, а плетеница от градски митове и лични истории. Археологията на градската култура предизвиква многозначно и творческо отношение към историите на града. Осъзнаването на миналото е основа за мечтите на бъдещето. Най-важният извод, свързан с миналото на Марибор, е непрекъснатото скъсване с идентичността. Марибор е град с неуточнена идентичност и следователно потенциално е още по-отворен за нови практики и гледни точки. Върху руините и в освободените пространства наистина настъпват важни промени, което води към нови форми на творчеството и места за съвместно съществуване.

Очертаните предпоставки позволяват в програмата на Марибор 2012 преживяванията в реалния свят и във виртуалното пространство да бъдат взаимно открити и споделени. Центърът на града, символично очертан от средновековната градска стена, може да се разглежда като сърцето на ЕСК. Там са не само са повечето от институциите, а и по-голямата част от необходимата инфраструктура. Идеите за реурбанизация на европейските градове предвиждат съживяване на историческите центрове на града като цяло. Процесът на съживяване е успешен, когато центъра на града се третира не само като музейно пространство, а като фокусна точка на творческата енергия и място, където хората се срещат и се развиват заедно. В Марибор през последните години животът се оттегля от историческия център в посока към търговските комплекси, които са еднакви навсякъде по света. Сега, чрез програмата на Марибор 2012, градският център трябва да се превърне отново в магнит.

Това не може да бъде постигнато единствено с инвестиционни интервенции. През 2012 г. културата, с участието на институции и граждани, трябва изцяло да промени градския център. В този процес ще се включат и водещи артисти от Словения и от чужбина, така че да можем да възприемем и техните гледни точки. Центърът трябва да се промени като публично пространство. Събитията трябва да нахлуят и в нови места. Те ще тъкат невидимата мрежа от въздействия и общи надежди за да пресъздадат пътя на общата съдба и идентичност.

Винаги е неблагоприятна задача да се говори предварително за **художествен излишък**, който винаги е „сметаната в тортата на ЕСК“. Ясно е обаче, че

увеличаването на инвестициите може да създаде ново качество, позволяващо му да се увеличи. Дали ние наистина ще бъдат свидетели на излишък, нещо, което радикално надхвърля това, което вече съществува, не можем да кажем със сигурност. На първо място, ние трябва да създадем последователна история, водеща от макро към микроструктурата и след това тя да влезе в изкуството, за да се открие и създаде всичко отново. Центърът на Марибор, сърцето на ЕСК, ще бъде разпъван между един вид археология и мечти за бъдещето. Някои места и събития, извън стария символичен център, ще бъдат в състояние да формулират радикална идея за бъдещето. Това с особена сила се отнася за опустошените индустриални, военни и др. зони.

В този контекст Европейският център за изпълнителски изкуства, който ще се изгради в района на Студентското градче, дава невероятната възможност. Марибор ще има съвременен многофункционален център, който не само ще изследва нови подходи в сферата на изкуството, но също така ще се развие като средище за наблюдение на стария градски център. В резултат от това, центърът на града, с всичките му жители, ще се превърне в главно действащо лице на ЕСК. Новата сграда на Художествената галерия, от другата страна на р. Драва, е също важна инвестиция. Чрез планирания нов мост, на мястото на стар средновековен мост, ще бъдат символично свързани два свята: света на крехките корени и света на пътуването в неизвестното. Тяхната връзка ще илюстрира една важна идея, която Бретон обобщава в стих: „Не всичко от рая се губи“.

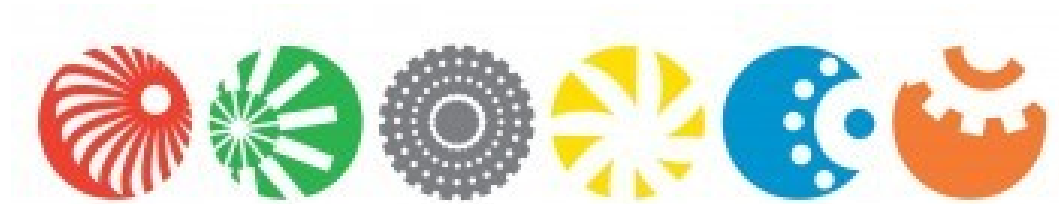
Ние трябва да разширим областта на въздействие и в **социалната периферия**, защото там е мястото, където културата на съвместно съществуване се тества. Неспокойствието и несигурността там пораждат безпомощност, бедност, насилие, омраза или апатия, гняв, отчаяние, разделение между хората и социалните групи. Те могат да станат източник на ново начало и социална преоценка на сътрудничеството и възможностите за съвместно съществуване на хората. Като отправна точка, ние ще използваме отломките на неизразени, недефинирани или невидими реалности и сенки, които трябва да открием, да им дадем име и да ги признаем като живеещ в капан нереализирани потенциал. Чак тогава ние трябва внимателно и деликатно да ги докоснем, за да заживее този потенциал по свой собствен начин. Точно там, където са били забравените пространства и отчуждени хора, пропилявали своето време, нещо може да ги превърне в основа на съзидание, общуване и преоценка на съществуването си.

Отделно от реалния свят, ние също не трябва да забравяме за **информационните технологии**. Те са от решаващо значение за да осъзнаем, че днес интернет не може да се разглежда само като средство за представяне на света, а и като независима, паралелна реалност. В програмата на Марибор 2012 г. тази реалност ще се основава на различни техники на новите медии, които със своите нови възможности се надграждат спрямо традиционните медии. Те заместват монологичната комуникация с интерактивното взаимодействие с потребителя. Подобни технологии насърчават сътрудничеството, постигането на оперативната съвместимост, обмен на информация и изграждане на общности. Потребителите вече не са пасивни приемници, а стават все по-активната част от процесите.

Информационните технологии в Марибор за 2012 ще създават нови

възможности за потребителите. Традиционните компютри са допълнени от нови поколения на все по-ефективни смартфони. Специално внимание ще се отдели на най-новите поколения компютри и електронни книги. Тези устройства водят до културна революция в областта на четенето на книги, списания и вестници, а в същото време те предлагат нова платформа за създаване на цифрови образи. Вместо да се използват традиционните клавиатура и мишка, новите устройства разчитат на сензорни екрани, което им позволява широк спектър от нови приложения.

Убеден съм, че Марибор може да създаде живот на различни нива, чрез които всички споделяме една и съща история - историята на промяната на града чрез творчество. Описаният процес на отваряне на града е многослоен процес на търсене, но също и в крайна сметка, намиране на отговори на дилемите на настоящето. Ние трябва винаги да се питаме какво искаме да бъде Марибор през 2013 г., - една година „след екстаза“. Това е **устойчивото измерение**, за които се пише в толкова много документи на ЕС. То не се основава само на инфраструктурни и икономически ползи. Трябва да има скок напред в качеството на живот в Марибор. Градът трябва да се развива в творческа и социално разумна среда, отворена за индивидуални инициативи и поощряваща общуването между хората. Той трябва да се превърне в място за среща, а не на раздяла. Това е предизвикателство за града, за целия регион и за цяла Словения, предизвикателство, което не е само ориентир, а в по-голямата си част и реалистично постижимо в проект.

MARIBOR2012

evropska prestolnica kulture

MARIBOR • MURSKA SOBOTA • NOVO MESTO • PTUJ • SLOVENI GRADEC • VELENJE

Източник: <http://www.maribor2012.info/>